

הלכות פסח תנביתג

רנט

כט אם הגעיל הרבה כלים כוורה עד שמרוב פליטת הכלים נעשו המים כציר אין להגעיל עור באותן המים⁴⁰²:

ל ולפי שרבו מאד הדקדוקים בהלכות הגעלה ואין הכל בקיאין בהם לפיכך ראוי ונכון שבעל תורה הבקי בהלכות הגעלה הוא יגעיל את הכלים⁴⁰³ ולא כמו שנהגין עכשיו⁴⁰⁴:

תנג דיני החטים ומחינתם למצות וכו' ל"ג סעיפים:

א המצה שאדם חייב לאכול בליל ט"ו צריכה להיות מאחד מהמשת מיני דגן שהם חטים ושעורים וכוסמין ושבולת שועל ושיפון אבל אם עשה מצה מאורז או דוחן או שאר מיני קמניות ואכלה לא יצא ידי חובתו שנאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות וגו' דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהם ידי חובתו אם עשאן מצה יצאו מיני קמניות וכיוצא בהם שאינם באים לידי חימוץ לעולם אלא לידי סרחון שאפילו אם לש אדם קמח ארוז וכיוצא בו ברותחין וכסהו בכגדים עד שנתפח כמו בצק שהחמין אין זה חימוץ אלא סרחון והוא מותר באכילה ולפיכך אף אם עשאו מצה אינו יוצא בו ידי חובתו⁴⁰⁵:

ב ומצה מן המוכחר לכתחלה ליקח חטים למצת מצוה ולא אחד משאר ארבעה מיני דגן וכן המנהג ואם אין לו חטים יקח משאר מיני דגן מן החביב עליו יותר כדי שיאכל מצה לתיאבון⁴⁰⁶:

ג מין הנקרא בל"א מירקשין ויו"ץ אינו מין חטים רק למיני קמניות יחשב⁴⁰⁷ מטרקי (או הידרי או גריקע) הוא ממיני קמניות ומותר לעשות ממנו תבשיל בפסח כמו שמותר לעשות משאר מיני קמניות מעיקר הדין.

אבל נהגו במדינות אלו שלא לאכול בפסח תבשיל של אורז ודוחן ופולין וערשים ושומשמן ושאר מיני קמניות אפילו ביו"ט אחרון לפי שבדורות האחרונים רבו עמי הארץ שאינן בקיאין באיסור והותר ואם יראו שאוכלים בפסח תבשיל של מיני קמניות ימעו להתיר גם כן תבשיל של מיני דגן הואיל וכל השנה דרך לעשות תבשיל ממיני קמניות כמו שדרך ממיני דגן ידמה בעיניהם שרינם שזה בפסח לפיכך נהגו לאסור הכל⁴⁰⁸:

ד ולא נהגו איסור אלא במיני קמניות שהתבשיל הנעשה מהם מתחלף בתבשיל הנעשה ממיני דגן שהם דומים זה לזה ששניהם נקראים מעשה קדירה ולכן אסרו זה בשביל

קסג ר"ן הולין פ"ח (טו, א). ות"א ס"ה.
קסד ספר חסידים ס' השלא. ת"א ס"ק פ. ח"י ס"ק ז.
קסה ראה ח"י שם.

סימן תנג

- א** רש"י לה, א ד"ה אלו דברים. ת"א ס"ק א.
- ב** רמב"ם פ"ו הל"ד.
- ג** משנה דף לה נ"א. מור וש"ע ס"א. וראה גם סדר ברכת התנין פ"א הל"ז.
- ד** גמרא שם. מור וש"ע שם.
- ה** גמרא שם. מור וח"י ס"ק ג. וראה סדר ברכת התנין שם ה"י"א.
- ו** מור וש"ע שם.
- ז** דברים מג, ג. וראה גם לקמן ס' תעב ככ"ה.
- ח** גמרא [ברייתא] שם. מור וש"ע שם.

ט ברייתא שם.
י רמב"ם פ"ה הל"א.
יא רמב"ם שם. ח"י ס"ק ד.
יב ברייתא שם. ת"א ס"ק א.
יג ומהרי"ל הל' אפית המצות (ע' ס). דרכי משה ס"ק א.
יד דרכי משה שם. רמ"א ס"א.
טו ח"י ס"ק ב.
טז ח"י ס"ק א. אליה רבה ס"ק ב.
יז ש"ת מחרי"ם לובלין ס' עה. ת"א ס"ק א. ח"י ס"ק ג.
יח טור וש"ע ס"א.
יט דרכי משה ס"ק ב. ות"א ס"א.
כ מור בשם יש אוסרין.
כא הגדת סו"ק ס' רכב (ע' רלא). מרדכי רמז תקפה.
כ"א ת"א ס"ק א. ח"י ס"ק ה.

הלכות פסח תנג

זהו¹¹ אבל מיני ורעים כגון השבת (שקורין עני"ש) והכסבר (שקורין אליינדר"ר)¹² ורע אקליין"א"¹³ וכיוצא בהם משאר מיני ורעוני גינה אין נהגין בהם איסור חוץ מן ההדרל"כ לפי שגידולו הוא בשרבישין והרי הוא דומה לגידול מיני קמניות ונאסר בכללם¹⁴ והחן מן הכמון הנמכר בחנות (שקורין קראם קימל) שמביאין אותו לכאן ממדינות אחרות וגרעיני דומה לרגן ולכך מהמירין בו כמו שמחמירין בכל מיני קמניות אבל מין כמון (שקורין פעלד קימל) שאין צורתו דומה לרגן אין מחמירין בו כלל¹⁵ וכן כל מיני ירקות אין מחמירין בהם הואיל ואינן דומים כלל לרגן¹⁶:

ה' ואפילו במיני קמניות לא נהגו אלא איסור אכילה אם נפלו עליהם מים¹⁷ בענין שביוצא בזה בה' מיני דגן אסור מעיקר הדין אבל מותר להנות מהם בפסח? וכן מותר להדליק בשמינים הנעשים מהם¹⁸ (אבל השמינים שאינם נעשים ממיני קמניות מותרים אפילו באכילה) אפילו על השלחן שאוכלים עליו¹⁹ ואין הוששין שמא יפול מהשמן לתוך התבשיל שאף אם יפול לתוכו מעט שמן הרי הוא מתבטל בתוכו ברוב²⁰ כיון שמנהג איסור זה אינו אלא חומרא בעלמא ואף על פי שקודם עשיית השמן כותשין אותו במכתשת ששורין בה שעורים לפעמים מכל מקום אין מעם שעורים הבלוע במכתשת נפלט לתוך השמן על ידי כתישתו בתוכה כיון שאינו דבר חריף²¹.

זכן מותר להשהותם עמו בבית²² אפילו נשרו במים כגון מיני הריפות הנכתשין במכתשת ומלחלחין אותן במים קודם הכתישה²³.

אבל מיני הריפות של ה' מיני דגן הן החמץ גמור ואם עבר עליהם הפסח אסורים בהנאה אלא אם כן ברי לו שלא נתלחלחו במים קודם הכתישה²⁴:

ז' כל מיני ורעים המותרים בפסח צריכין בדיקה רבה קודם שיעשה מהם תבשיל לברור מהם גרעוני דגן שדרכן להמוצא בנייהם²⁵ ולפיכך המחמיר שלא לאכול כמון²⁶ ושבת עד יו"ט האחרון תבוא עליו ברכה כי אי אפשר לבררם יפה²⁷:

ז' אם עירב קמת חטים עם קמת אורז ועשה מהם מצה אם יש בה מעט חטים²⁸ הרי היא כאלו היתה כולה מחטים²⁹ וכשאוכל כוית ממנה יוצא ידי חובתו אף על פי שרוב כוית זה הוא אורז³⁰ לפי שטבע האורז להגדר אחר החטים³¹ ונשתנה מעמו לטעם חטים כשהן מעורבים עמו³².

לד ררכי משה ונ"א שם. עיין ס"י תחם סג"ג.
לה תרומת הדישן שם.
לו ראה ח"י ס"ק ה.
לז מ"א שם.
לח מ"ז ס"ק א. ח"י ס"ק ב.
לט בכת"י: שקורין פעלד קימל (ובלעיל ס"ד, שרק זה מותר).
מ יש נהגין אחרת אכילה. מ"א ס"ק ג.
מא חושנה פ"ג חזקה מ"ז. ולענין ברכת המזון ראה סדר ברכת הנהנין פ"ה ח"ג.
מב הלכות חלה להרמב"ן (לא, א). רא"ש ח"ל חלה ס' מ' (לדעת זו). לבוש ס"ב.
מג ודברים ע"א, א.
מד ירושלמי חלה פ"א ה"א. רמב"ם פ"ו ח"ה. רמב"ן שם. [ת"ח שם (בפירוש רעת הרמב"ם). מור ושיר"ג ס"ב.
מה ראה מ"מ ועינים.

כב הנהגת סת"ק שם. וראה אפקסתא דעניא ס"י ק"ז ח"ה חן אגב.
כג ררכי משה ס"ק ב. רמ"א ס"א. וראה גם לעיל ס"ה דר מ"ד. עיין ביריד סימן (צו) רצ"ו] ס"ג.
כד סדר"ל ח"ל מכלת אכורות בפסח (ע' קלח). רמ"א שם.
כה הנהגת סת"ק ס' רכב (ע' רלא). תרומת הדישן ס' ק"ב. רמ"א ס' תסד ס"א. לקטן שם ס"א.
כו מ"ז ס"ק א.
כז מ"ז שם. וראה לקטן ס"ו.
כח הנהגת סת"ק שם.
כט ראה עני בן פהמא ס' כו ח"ה אחר זה.
ל תרומת הדישן ס' ק"ב. מ"א ס"ג.
לא תרומת הדישן שם. רמ"א ס"א.
לב דרכי תוס' ס"ק ב. מ"א ס"ק ב (ולא תפרש שם אם התייר אפילו תעשה ממיני קמניות).
לג פ"ה ס"א. ח"י ס"ק ג. משמעות הרמ"א והאחרונים.

הלכות פסח הגנ

רסא

אבל אם עירב קמח חטים עם קמח דוחן או שאר מיני קמניות וכן אם עירב קמח של אחר משאר ה' מיני דגן עם קמח אורז ועשה מהן מצה אף על פי שיש בה מעט דגן אינו יוצא בה ידי חובתו¹⁰¹ אלא אם כן יש בה קמח דגן כזית בכדי אכילת פרס ממנה¹⁰² דהיינו שבכל פרס ממנו יש בו כזית קמח דגן שאו יוצא ידי חובתו בכזית ממנה לפי שמעט כזית דגן הנרגש בתוך הפרס של אורז או שאר מיני קמניות מהפך את הפרס לחיות כמו דגן ממש¹⁰³ והרי זה כאלו אכל כזית דגן ממש שהרי עיקר האכילה הוא המעט וכיון שמעט מעט בכזית מצה יצא אבל אם אין במצה זו כזית דגן בכדי אכילת פרס אין כח במעט הדגן להפך את ממשות הקמניות לחיות כמו דגן ממש.

ויש אומרים¹⁰⁴ שאפילו מצה הנעשית מתערובת קמח חטים עם קמח אורז אין אדם יוצא בה ידי חובתו אלא אם כן יש בה כזית חטים בכדי אכילת פרס¹⁰⁵ ואם נעשית מקמח חטים עם שאר מיני קמניות או מקמח אורז עם שאר מיני דגן אף על פי שיש בה כזית דגן בכדי אכילת פרס אינו יוצא בה ידי חובה שאף שמעט הכזית דגן הפך את הפרס לחיות כמו דגן ממש מעט מקום עיסה זו לא היתה באה לידי חימוץ לעולם אלא אם כן היה רובה דגן¹⁰⁶ וכל עיסה שאינה באה לידי חימוץ אין יוצאין בה ידי חובת מצה¹⁰⁷ מה שאין כן כשנעשית מקמח חטים עם האורז שהחטים גוררין את האורז וגורמין לו לבוא לידי חימוץ¹⁰⁸.

ולענין הלכה יש לחוש¹⁰⁹ לכתחלה לסברא אחרונה להחמיר בשל תורה אבל כשעת הרחק יש לסמוך על סברא הראשונה כי כן עיקר¹¹⁰:

ה' חטים שאכלו מהם עכברים¹¹¹ ונשארו בתוכן הרבה חטים נשוכין מאכילת העכבר יש לחוש בהן שמא נתחמצו מחמת הרוק שבפי העכבר¹¹² שהרוק מחמיץ כמו מים כמו שיתבאר בס' תס"ו¹¹³ אף על פי כן אין צריך לברור ולהסיר החטים הנשוכים מהחטים השלמים אלא מוחן הכל ביחד ועל ידי כן מתערב קמח הנשוכים בקמח השלמים ונתבטל בתוכו כס' קודם הפסח ושוב אינו חוזר וניער אף אם יאפה ממנה מצות בתוך הפסח¹¹⁴ כמו שנתבאר בס' תמ"ו¹¹⁵ ואין זה כמבטל איסור כידים כיון שאין כוונתו לטחון כדי לבטל

נא רא"ש שם לרעת רבנו חיים (ראי לנו מעטא תריר לא היה יוצא ברובה אורז). רשב"א שם. אלה יוסא ס"ק ג. ח"י שם.

נב כרלעיל ס"א.

נג רא"ש בשם רבנו חיים. וראה ש"ת צמח צדק א"ח ס"ו ג אות ה. אבני נזר א"ח ס"ו שנה אות ה.

נד מ"א ס"ק ד.

נה שו"ע שם. ח"י שם. אחרונים ב"י"ד ס"ו שנה. ראה ט"ז שם ס"ק ז (אע"פ דלית שיעור חלה בתוך הפסח). ש"ך שם ס"ק ח (ה"ל לכל ה' מיני דגן).

נו טור ושו"ע ס"ג.

נז הנחת סמ"ח ס"י ריש (עו רמא). הובא במור.

נח סעוף ג.

נט אחרונים. עולת שבת ס"ג. מ"א ס"ק ג. ח"י ס"ק ז.

נז סוף סעוף א (שקמה בקמח שנמחזו ידו תוי לח בלח) ומ"ב (שלח בלח אינו תויר וניער). וראה לקמן ס"ב (שכשחש חמין גומר החטים להאמרים שגם זה נקרא יבש ביבש, משא"כ כאן).

מא ירושלמי שם. דת"י שם. הובא ברא"ש שם. פ"ד ח ס"ב. דלא נלכדו ס"ב (שכ"ה גם בארז עם שאר המינים).

מב עולת שבת ס"ק ב. (ש"ד) [ח"י] ס"ק י.

מג כרלעיל ס"ו תנב ס"ז וק"א שם ס"ק ו וס"ק ח (שאף שהרמב"ם וסיעתו לא סבירא לזו מעט זה, מ"ז מה קי"ל ברבנו חיים שברא"ש שם). וראה סדר ברכת התרנון פ"ח ה"ג. שהביא ב' העות בה, ומסקין שיש לחוש חלפן בספק ברכות (וכ"ה ליעה ב' דלקטן – בארז החטים).

מד ראב"ד בהשגת שם. השב"א בפסקי חלה סוף שער א. ורא"ש ס"ק ד.

נא ראה לעיל ס"ו תנב ק"א שם ס"ק ו וס"ק ה, שאף שהראב"ד והרשב"א לא סבירא להו שכל הפרס נהפך לחיות חטים, מ"ז מה קי"ל ברבנו חיים שברא"ש שם, שנתקן כולו לחיות חטים (ותלוי בבי' הערות שבסדר ברכת התרנון פ"ח ה"ג).

אלא מוחן כדו לאכול ומאליו הוא מתבטל^{טא} ואם אין בחמים השלמים ס' כנגד הנשוכין לא ימתנם עד שיבורר מהם הנשוכים (העדופים על המתבטלין בס'^{טב}).

ואם לא בירדם ופתח הכל ביהד הרי זה מותר שקמה הנשוכין אינו אוסר את קמה השלמים בדיעבד לפי שהנשוכין עצמן אין בהם חשש גמור של חימוץ^{טג} שהחמים הם קשים^{טד} ואינם ממהרין להחמיץ ורחוק הדבר שיתחמצנו מחמת מעט רוך שבפי העכבר^{טו} אבל אם אכלו עכברים משעורים (או משיפון ושכולת שועל^{טז}) ואין ס' בהשלמים כנגד הנשוכין ושכה ופתח הכל ביהד יש להחמיר ולבערם קודם הפסח (עיין ס' המ"ב^{טז}) שהשעורין (ושכולת שועל ושיפון) הם רכים וממהרים להחמיץ ויש לחוש שמה נתחמצו בעטעט רוך שבפי העכבר^{טז}:

מ חמים שצמחו (שקורין או"ס גיוואקסין^{טז}) והן חמיץ גמור והרי הן מעורבין בתוך חמים כשרים אם יש בהכשרים ס' כנגדן מותר^{טז} למחון הכל ביהד ולאפות מהם מצות אפילו בתוך הפסח^{טז} כמו שנתבאר^{טז}.

ולפי דברי האומרים^{טז} שקמה המעורב בקמה יש לתערובות זה דין תערובת יבש ביבש כמו שנתבאר סימן המ"ז^{טז} אסור לאפות בתוך הפסח לפי שקמה ההמץ שנתבטל בקמה הכשר קודם הפסח הוא חוזר וניעור בפסח כדון יבש שנתערב ונתבטל ביבש קודם הפסח שהוא חוזר וניעור בפסח ואסור התערובת כמו שנתבאר בסימן המ"ז^{טז} אבל כשאופה קודם הפסח הרי נעשה כל הקמה שבכל מצה ומצה חתיכה אחת ממש ע"י האפיה^{טז} ולכך אינו חוזר וניעור בפסח וכל בעל נפש יחמיר לעצמו לכתחלה לחוש לסכרא זו^{טז} ומפני כך נתפשט המנהג במדינות אלו לאפות כל המצות קודם הפסח לפי שרוב החמים יש בהם תערובות מעט מחמים שצמחו^{טז}:

י וכל זה כשיש ס' כנגדן אבל אם אין ס' כנגדן אין להם תקנה וצריך לבערם קודם הפסח ואם עבר עליהם הפסח ולא ביערן ימכרם לנכרי חוץ מדימי איסור שבהן כמו שנתבאר בס' המ"ב^{טז} ואין לו להוסיף עליהם קודם הפסח עוד חמים כשרים ולמחון הכל ביהד כדו שיתבטל קמה החמוץ בס' בקמה הכשר שאסור לבטל איסור לכתחלה^{טז}:

עד סוף א (כשלא נמתנו יחד). וראה הערת לשו"ע אה"י. הוספת לפלח הרמזן בראשית.
עה סוף כב (אפילו לענין להשחרתם. במקום שאין הפסח מורכב). וראה לקמן ס' תמו ס"א (שלא החמירו בקמה בקמה אלא לענין אפילה. כדון לה בלא להסבירם שהיו וניעור).
עו ט"ז שם (לדעת הממ"ק). וראה לקמן ס' תמו ס"א. שולת רבנו ס' ה. שולת צמח צדק י"ד ס' רפג (כא, מע"ג). פס"ד צמח צדק ק"ג, א.
עז ב"ח ס"ב ר"ה וכל זה. חז"י שם.
עח ראה מור מוס"פ תנה, ומ"א שם ס' א, שכן נהגו המדקדקים. וראה גם לעיל ס' תכנ קו"א ס' ג.
עט סוף ג.
פ שולת הרשב"א ח"א ס' תפת. ח"א סוסיי תמו ס'ק מה. וראה לעיל ס' תנב ס"ה וק"א שם ס'ק ד, שענ"פ יכול להוסיף ולבטל כדו להשהותו. וראה לעיל ס"ח (בחסום) שענ"פ יכול לברר העדופים על המתבטלים כ"ח. משא"כ כאן כתב שאין לו תקנה וצריך לבערם. וראה הערת לשו"ע אה"י. מ"מ תנינים.

סא מור מ"ז ס'ק ב. מ"א ס' תמו ס'ק מה.
סב תרומת הדשן ס' קד. רמ"א ס"ג (אפילו בהגן שנתה. אבל ראה לקמן ס"ג). וראה ראשית בכורים בכורות דף כ. רבירי טעם (י"ט, א). הקרי הלכות ח"א כה, ב. ח"ד ע"ב. בו מ"מ תנינים. קובץ דברי תורה ו' ע"ב.
סג שולת הרשב"א ח"א ס' תפת. מור ושול"ע שם.
סד נגריא מ"א. א. רש"י שם ר"ה דרשרין.
סה מור מ"ז ס'ק ה. חז"י ס'ק יב.
סו כדלקמן ס"כ (לענין לתורתו). וראה מ"א ס'ק ג.
סז סוף ג (שאסור להשהות תערובות קמה בקמה פחות מסי'). וראה לקמן ס"ו (שאם עדיין לא מהן שאין להוסיף עליהם קודם הפסח ולמתנם כדו לבטלם.
סח ח"א שם. ח"א שם.
סט לבוש ס"ג.
ע רמ"א ס"ג.
עא עולת שבת ס"ג. מ"א ס'ק ג. ח"י ס'ק יג.
עב ס"ח (אבלו מהם עכברים).
עג הגדת סוסיי ס' רבב (ע' רלא). הובא במ"ז ס'ק ב (אפילו כשמתנו יחד).

הלכות פסח תנג

רסג

יא כמה דברים אמורים בחמים שצמחו שאף שנתערב בחמים כשרים ניכרין הן בתוכן⁹⁸ ולכך אינם מתבטלים בתוכם ברוב כרין יבש ביבש שהוא כמל ברוב בכל איסורי תורה וכן שעורין הנשוכין מאכילת עכבר ניכרין הם בתוך השלמים ולכך אינם מתבטלין בתוכם ברוב אבל הגן שנתחמץ ואין חימוצו ניכר כגון שנפלו עליו מים ונתבקע (עיין סימן תס"ז⁹⁹) ואח"כ נתייבש ואין בקומו ניכר ונתערב בדגן כשר הרבה ממנו¹⁰⁰ הרי נתבטל בתוכו ברוב וכיוצא בזה בשאר איסורין נעשה הכל היתר גמור ואין כאן איסור כלל לפיכך מותר להוסיף עליו עוד הגן כשר הרבה עד שיהיה ס' כנגדו ואו ישחון הכל ביחד כדי שיתבטל קמח החמץ בס' בקמח הכשר קודם הפסח ויהא מותר לאכול הכל בתוך הפסח ואין זה מבטל איסור בידים כמו שנתבאר בס' תמ"ב¹⁰¹;

יב ואפילו הטמא אחת שנפלו עליה מים ונתבקעה ואח"כ נתייבשה ונפלה לתוך כרי גדול של חמים אם אינו רוצה למחנם קודם הפסח אסור להשהותם כרין יבש ביבש שנתבטל קודם הפסח כמו שנתבאר בס' תמ"ב¹⁰² כיצד יעשה אם יש הפסד מרובה או שעת החרק יסור הטמא אחת מהכרי ויאכלנה או ישליכנה לאיבוד¹⁰³ קודם הפסח¹⁰⁴ והשאר מותר לו אפילו למחנם בתוך הפסח ולאכול¹⁰⁵ לפי שיש כאן ב' ספיקות להקל שמא החטא שנאכלה או שנאבדה מן העולם היא היא החיטה המחומצת שנתערבה בכרי ואם תמצי לומר שאותה [המתן] עדיין היא מעורבת בכרי מכל מקום כשאוכל בפסח מצה הנעשית מחמים שבכרי יש להסתפק על כל חתיכת מצה שהוא בולע שמא אין בחתיכה זו כלום מאותה הטמא המחומצת ואין באכילה זו שום איסור כלל ונמצא שעל כל חתיכת מצה שהוא בולע יש בה ספק ספקא להקל ולומר שאין באכילה זו איסור כלל והקילו חכמים בספק ספקא כזה לפי שמן התורה כבר נתבטל האיסור ברוב יבש ביבש¹⁰⁶ (ואף על פי שבספק ספקא כזה בשאר איסורים שאינם מתבטלים ברוב מדברי סופרים כגון חתיכת בשר טריפה ודיא חתיכה גדולה וחשובה הראויה להתכבד בה לפני האורחים שנתערבה בהרבה חתיכות בשר כשרה ונאבדה אחת מהחתיכות שאף שמותר לו לאכול השאר בזה אחר זה משום שיש בכל חתיכה שאוכל בו ב' ספיקות להקל מכל מקום אסור לו לאכול חתיכה חתיכה לבריה אלא צריך שיאכל שתים ביחד בבת אחת דהיינו שיקח מעט מהחתיכה אחת ומעט מהחתיכה אחרת ויבלעם ביחד כבת אחת כדי שבכליעה זו יהיה בה כוראי היתר ברור שאחת משתיהן היא כוראי היתר ברור שהרי לא נתערבה אלא חתיכה אחת של איסור אבל כשיאנו בולע אלא מחתיכה אחת בלבד יש לחוש שמא בליעה ואכילה זו היא כולה מהאיסור בלבד ואין בה מההיתר ולא רצו חכמים לסמוך על ב' ספיקות להקל בזה כמו שנתבאר ביו"ד ס' ק"י"א אף על פי כן כאן אין צריך לאכול ב' חתיכות

אם נאכלה או נשרפה נעממה. משא"כ כאן קודם הפסח. וראה לעיל ס"א, שבין שבכרי נתבטל ברוב אין זה מבטל איסור לבתחלה. וראה מ"מ וציונים.

פח ולענין שהיה, ראה לעיל ס' תמב ס"ו, שאפילו נתון חתיכה אחת להכרי קודם הפסח מותר להשהותם בהפסד מרובה.

פט ש"ך יו"ד ס' קו ס"ק נו. ולענין שאר ספק ספקא להיתר לאכול בפסח, ראה לקמן ס' תמו ס"ח וס"י.

צ סימן זה בשו"ע' לא הגיע לירוש', וראה שו"ע שם ס"ו, ובאר הגולה שם, במש' הרא"ש הולין פ"ו ס' לו. ש"ך שם ס"ק נח. (לענין שלא לאכלה כולה אדם אחר).

פא עולת שבת ס' תמו ס"א ו"ה ואם, רבנו מיייר בשו"ת הרשב"א שם. ונתבאר חילוק זה לעיל ס' תמב ק"א ס"ק י.

פב ס"א (שבשנתבקע הוא תמון גמור) וס"ד (שבשלא נתבקע אינו ניכר). וראה גם לעיל ס' תמב ס"ד.

פג אפילו אינו חד כרתי (ש"ך יו"ד ס' קט ס"ק ו), וכדלעיל ס' תמב ס"ד וס"ג.

פד סעוף מו וק"א שם ס"ק י.

פה סט"ו וס"ח (ברלב"ג הפסד מרובה).

פו שבת מבוער, בדלעיל ס' תמב ס"ג.

פז וראה לעיל ס' תמו ס"ד, שבתוך הפסח מותר רק

מצה ביהר לפי שאף בחתיכה אחת שהוא בולע יש בה בודאי גם מההיתר שהרי לא נתערב בכרי אלא חמה אחת מחומצת¹³³ לפיכך אם נתערבו בכרי כל כך חטים מחומצות עד שבחתיכת מצה שהוא בולע אין בה פי שנים כנגד החטים המחומצות כדי שיהיה בחתיכה זו היתר ברור כל כך כמו החשש איסור (מטעם שנתבאר ביו"ד שם¹³³) אין לו לכרי זה תקנה אפילו להשהותו עד לאחר הפסח אלא על דרך שנתבאר בס' תמ"ב¹³⁴:

יג. ואפילו לא נתערבה אלא חמה אחת ונאכלה או נאבדה קודם הפסח צריך לזהר שלא ישחון כל הכרי ביהר בתוך הפסח שלא יתערב כל הקמה ביהר ויהיה כולו אסור מספק שמה נשארה חמה המחומצת בתוך הכרי ונשחנה עמו ונתערב קמה ונבלל בקמה כל הכרי שעיקר¹³⁵ כדברי האומרים¹³⁴ שקמה בקמה מתערב ונבלל יפה ואין מעט קמה מקמת הכרי שלא יהיה בו משהו מקמה החמה המחומצת ואין כאן עוד ב' ספיקות להקל¹³⁵: יד. אין אדם יוצא ידי חובתו אלא במצה ששמרה ישראל מחימוץ לשם הפסח שנאמר¹³⁶ ושמרתם את המצות שישמרה ישראל לשם מצות מצה¹³⁷ ויש¹³⁸ אומרים¹³⁷ לשם מצות קערב תאכלו מצות¹³⁸ ויש אומרים¹³⁸ לשם מצות מצות ימים שבעת ימים תאכלו מצות¹³⁹ דהיינו שאם שמרה לשם מצה שיאכלנה בו ימי הפסח יוצא בה וכן עיקר¹⁴⁰:

מזו. ומהו שימור זה האמור בתורה הוא כשרואה אותה קרובה לבא לידי חימוץ ישמרנה וישתדל בה שלא תחמיץ¹⁴¹ כגון מתחלת לישתה ואילך שכבר באו עליה מים והיא קרובה להחמיץ¹⁴² אם לא ימהר להתעסק בה בידים¹⁴² בלישתה ועריכתה ואפיתיה¹⁴³ צריך ישראל בן דעת להתעסק בעסקים הללו לשם מצה אבל לא נכרי ולא חרש שומה וקמן כמו שיתבאר בס' ת"ס¹⁴⁴.

אבל קודם שבאו עליה מים דהיינו קודם הלישה אין צריך שישמור ישראל את הרגן או את הקמה שלא יבא עליהם מים אלא כל דגן שבא לפנינו ואין אנו רואין שום חשש חימוץ מותר לטוחנו לפסח וכן כל קמה הבא לפנינו ואין אנו רואין בו שום חשש חימוץ מותר ללוש ממנו אפילו מצת מצוה ואין חוששין שמה קמה זה בא מתבואה שנפלה מים עליה ונתחמצה כי אין מחזיקין איסור מספק¹⁴⁵ כמו שיתבאר בס' ת"ס¹⁴⁶:

קא שנות יב, ה.
קב ש"ת הרא"ש סוף כלל ד', וכלל כד ס"ג ג. טור ושו"ע שם. לקמן פי"א (שכל המצות שלנו הן שמורות). וראה אנ"ק ח"ט ע' רלז.
קג אצ"ל: מצות תאכלו (שמות יב, מו).
קד כדלקמן שם. וראה לקמן ס"ו תנח ס"ב, שאם לא אפאן לשם פסח אסורין לכל ימי הפסח.
קה גמרא מ, א (בערנא דתרות לשימור).
קו ש"ס שם ד"ה ונבואי. וראה מ"מ וציונים.
קי רש"י מנחות ג, א ד"ה מנין לכל הנמחות.
קיז ש"ת מהרי"ו וי"ל ס"י קצנז מ"א רס"ו תם.
קט סעף א. וראה אר"ן צבי ח"א ס"ה ד"ה והנה כ"ת. ח"ב ס"ה לז. מקראי קדוש פסח ח"ב ע' עז.
קי טור בשם תשובת גאון (שערי תשובה ס"ו רצג). שכלי הלקט ס"ו ר. מ"א ס"ק ה. מ"ז ס"ק ג. וברע"ל ס"ה תכפ ס"ט וישנ.
קיב סעף א.

צא ראב"ה ס"ו תיב. ודרכי רמז תקטז בהג"ה. בי"ח ס"ו תמו מ"ז ר"ח כתב במדרכי. מ"א ס"ו תוס' ס"ק ד (ראה מ"א שם. לדין דאוסר כולו, כדלקמן ס"ו תמו ספ"ו. וראה דהרות רע"א שם).
צב ראה ש"ך שם ס"ק מז.
צג סעף ה.
צד מ"ז ס"ק ב. מ"א ס"ק ג. ח"י ס"ק יג.
צה לעיל סעף מ.
צו ח"י ס"ו תוס' ס"ק מ.
צז שמות יב, ה. נדרא דף טו ע"א.
צה חשי' מ. א ד"ה ואדם יוצא (מצה המשתמרת כדכתיב בערב תאכלו מצות... לשם חובת מצה). חולין ד, ה ד"ה מתי דתנא (שימור לשם מצה של מצוה). וראה גמרא ח"ה רע"ב.
צט אצ"ל: יש (שש כאן ב' דעות). וראה מ"מ וציונים.
ק דרכי תפוח ס"ו תמו ס"ק ג. בשם אור זרוע ח"ב ס"ו רמז (שהוכיח כן מרש"י הל"ל).

הלכות פסח תנג

רסה

זז וכל זה מעיקר הדין אבל כבר נהגו כל ישראל לשמור החמים של מצת מצוה משעת מחינה ואילך לפי שאנו הם קרובים לבא לירי חימוץ שהרי מקרבין אותן אל המים כשמביאין אותן לבית הרחיים של מים למהוץ^{קכ} וגם כשמוחזקין ברחיים של יד הגולות הוא כבאר ימות השנה לרחוץ החמים קודם מחינתן והן קרובין לבא לירי חימוץ^{קכ} לפיכך צריך שישראל ישמרם מחימוץ^{קכ} בשעת המחינה אבל המחינה עצמה מותרת אפילו על ידי נכרי^{קכ} בנזון ברחיים של יד^{קכ} רק שישראל בן דעת יעמוד על גביו מתחלת המחינה עד סופה אבל לא חרש שומה וקטן^{קכ} והוא הדין כשמוחזקין ברחיים של מים^{קכ} לא ישמור שם חרש שומה וקטן אלא ישראל גדול שהגיע לכלל המצות:

יז ואם הוא שעת הרהק שאי אפשר למצוא חמים לשמרם משעת המחינה ואילך מעמידין על עיקר הדין ומותר ליקח קמח מן השוק אפילו למצת מצוה ואין הוששין שמו קמח זה בא מתבואה שנפלו עליה מים^{קכ} כמו שנתבאר למעלה^{קכ}.

ומכל מקום במקומות שנוהגין לרחוץ החמים קודם המחינה ושוחזין אותן במים איזה זמן אסור לקנות קמח מן השוק^{קכ} אפילו בשעת הרהק שכל דגן שנפלו עליו מים ושחו עליו כשעויר מיל הוא בא לירי חימוץ כמו שיתבאר בס' תם^{קכ}:

יח במה דברים אמורים כשדיוע לנו שמקצת המוכרי קמח שבעיר דרכם לרחוץ החמים תמיד קודם המחינה ואף על פי שרובם אינן רוחצים מכל מקום כיון שאין אנו מכירים אותם שאינן רוחצין אסור לנו לילך אצלם לבתיהם וליקח מהם קמח כיון שהמוכרים הם קבועים בעיר כל אחד ואחד בביתו וכל הקבוע במחצת על מחצת^{קכ} וכן אסור לילך אצלם למקום שהן קבועין בשוק למכור שם^{קכ} אבל אם אין ידוע לנו בודאי שמקצת מוכרי הקמח הגילוי לרחוץ תמיד החמים אין זה נקרא איסור קבוע כיון שאיננו איסור ברור ולפיכך הולכין אחר רוב מוכרי קמח שאינן רוחצין ומותר אפילו לילך לבתיהם ליקח מהם^{קכ} ומכל מקום לא יקח מן הנחתומים שבודאי דרכם לרחוץ החמים אבל קמח של שאר ד' מיני דגן מותר ליקח מהם שאין דרכם לרחוץ אותם^{קכ}.

וכן מותר ליקח אפילו קמח חמים מן בני הכפרים המביאים בכל יום קמח מן הכפרים לפי שאין דרכם לרחוץ החמים^{קכ} ואף אם ידוע לנו שמקצתם רוחצים החמים הרי פירשו ממקום קביעותם והולכין אחר הרוב שאינן רוחצין^{קכ} וכן אפילו אחד ממוכרי קמח שבעיר שהביא קמח לבית הישראל מותר ליקח ממנו אם ידוע לנו שרוב המוכרים שבעיר אינן רוחצים החמים דביון שפירש ממקום קביעתו אנו תולין לומר שהוא מן הרוב שאינן רוחצים^{קכ}.

קכ רא"ש פ"ב ס"ב כג טור.

קכ ח"א ס"ק ז.

קכ ראה מ"מ תענינים.

קכ ט"ז ס"ב תם ס"א א. ח"י ט"ז תם ס"ב ב.

קכ שהוא מנשה הנכרי. ראה ח"י שם.

קכ שאלות שאילתא ע"ג ט"ז שם. וראה גם מ"א ס"ק יא.

קכ שהוא בלא מנשה אדם.

קכ טור בשם תשובת גאון (שערי תשובה ס"ב רצג),

ושור"ט ס"ד.

קכ סעיף פ"ג.

קכ ח"א ס"ק ת. בשם כמה נאונים.

קכ סעיף ה.

קכ ש"ת צנח צדק ס"ב לב. ח"י ס"ק מז. וברע"ל ס"ו

הלש ס"א וט"ג.

קכ פ"ח סוף ס"ה.

קכ צנח צדק שם. ח"י שם. וראה גם לעיל ס"ב לב

סע"ה. מ"מ תענינים.

קכ צנח צדק וד"י שם.

קכ נגרא מ. א. ח"י שם.

קכ ח"י שם.

קכ פ"ח שם.

ומכל מקום אם מוכר סולת נקה אסור ליקח אותה ממנו^{קכז} שבדואי נבללו החטים במים להסיר קליפתן^{קכח} לעשות מהן סולת:

יט וכל זה בשעת הדחק אבל שלא בשעת הדחק ישראל קדושים ונוהגין להחמיר אפילו במצות של כל ימי הפסח לשמור אותם משעת מתינה ואילך^{קכט} ולא ליקח קמח מן השוק^{קל} אפילו בדרך המותר בשעת הדחק.

אבל החטים של מצת מצוה טוב להחמיר אם אפשר לשמור משעת קצירה ואילך שלא יפלו עליהם מים^{קלג} לפי שיש אומרים^{קלד} שמדברי סופרים אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח אלא במצוה ששמרה ישראל מחימוץ מתחילת שעה שהיתה ראויה לבא לידי חימוץ דהיינו מיד בתלישת השבלים מהמחובר שאז אם היו נופלים עליהם מים היו מחמיצין (אבל בעודם במחובר אינם באים לידי חימוץ אם הם צריכים לקרקע כמו שנתבאר בס"י תס"ז^{קלז}):

כ מותר ללנות את החטים^{קלח} דהיינו שכוללן אותן במים^{קלח} קודם המתינה לפי שכל זמן שכוללן אותן ועוסקין בהם בידים אינם באים לידי חימוץ^{קלח} שהחטים הם קשים ואינם ממחרים להחמיץ^{קמ} ומיד אחר גמר הלתינה צריך לשהנם^{קמ} שלא יהיה להם שהות להחמיץ^{קמ} אבל אסור ללנות את השעורים^{קמ} ושכולת שועל ושיפון^{קמ} שהם רכים וממחרים להחמיץ ויש לחוש שמא יבואו לידי חימוץ בשעת הלתינה:

כא וכל זה מדינא דגמרא אבל הגאונים אסרו כל הלתינה אפילו של חטים לפי שאין אנו בקיאין ללנות יפה^{קמ} שלא יבואו לידי חימוץ בשעת הלתינה ועוד שמא ישוהו^{קמ} מעט אחר גמר הלתינה קודם המתינה ויבואו לידי חימוץ ומכל מקום לא אסרו אלא באכילה אבל מותר להשהות החטים הלתינים^{קמ} רק שיוהר לשהנם מיד אחר הלתינה אבל אם לא מהנם מיד אלא שהו בלחלוח המים שעליהם כדי הילוך מיל אסור להשהותם כמו שיתבאר בס"י תס"ז^{קמ} עיין שם:

כב במקומות שדרך המוהנים לרהוץ החטים קודם המתינה יש להוודיך להרמן עם שלא יקחו חטים מבעל הרחיים לפי שהוא לוקח מרות חטים מכל חטים הנמחנים אצלו כל השנה ומוכרו לאחרים^{קמ}:

כג שקים שנותנים בהם קמח כל השנה אם רוצה ליתן בהם קמח של פסח לא די להם בכיבוס בצונן אלא צריכין כיבוס בחמין עם אפר וחביטה^{קמ} (פירוש הכאות שהמכוס מכה על הבגדים בשעת כביסתן^{קמ}) לפי שהקמח הדבוק בשק נעשה בצק ע"י מים צוננין

קמב ואם שהה – ראה לקמן סי' תסו ס"ב. קמג נמחא שם. רמב"ם פ"ה ה"ו. קמד ח"א ס"ק מ. ח"י ס"ק יב (לענין שיפון. וראה ברייתא לה, א שהם מין שעורים). וראה גם לעיל ס"ח. קמה ר"ף פ"ב (ב, א). רמ"ש פ"ב סוסי' כה. טור ולבוש ס"ה. קמו רמב"ם פ"ה ה"ו. קמז ח"י ס"ק יח. קמח סעף ב. קמט ט"ז ס"ק ד. קנ ח"א סי' תתכ' ס"ק יב. ח"י שם ס"ב. וראה תוס' ע"ז עה, ב ד"ה וכתבא. שו"ת יו"ד תוס"י קנח ס"ק י. קנא ראה תוס' שם.	קל תרומת הדשן סי' קנ. ח"י ריש ס"ק מ. קלא רש"י כ, א ד"ה לתינה. רמב"ם פ"ה ה"ו. לבוש ס"ה. קלב ח"י סוף ס"ק מ. קלג ח"א ריש סי' תסו. לקמן שם ס"ד. קלד ר"ן פ"ב (ב, א) ד"ה ונביעני. שו"ע ס"ד. קלה ר"ף פ"ב (ב, א). רמב"ם פ"ה ה"ו. וראה הערות לשו"ע אה"י. קלו סעף יב. קלז גמרא דף מ. ע"א. קלח רמב"ם פ"ה ה"ו. ח"י ס"ק יח. קלט ראש פ"ב ס"י ב, כז. בשם רבנו אפרים. מ"א סי' תסו. קמ ג. מ"ז שם ס"ק ג. לקמן שם ס"א. קמ גמרא שם. קמא רמב"ם שם.

הלכות פסח חג

רסז

ומתקדן יותר בשק^{קכ} ואינו נפרד ממנו ואפילו יכבסנו כמה פעמים בצונן עד שיכבסנו בחמין עם אפר וחיטתה וכן מפה שהיתה מונחת על שק של קמה אפילו של פסח אם רוצה לאכול עליה בפסח לא די לה בנייעור ולא בכיבוס בצונן אלא צריך לכבסה^{קכ} בחמין עם אפר וחיטתה^{קכ}:

כד וקודם הכיבוס צריך להתיר כל התפירות שבקצוות השקים^{קכ} וכן התפירות שבאימרא שעל שפתו^{קכ} ואם הם מטולאים צריך להתיר כל התפירות שבמטלאים^{קכ} קודם הכיבוס שהקמה שבתוך התפירות אינו יוצא על ידי כיבוס ואפילו שקים חדשים שנתן בהם פעם אחת קמה של פסח אם רוצה לכבסם צריך להתיר כל התפירות שבהם קודם הכיבוס^{קכ} ומכל מקום בדיעבד אפילו שקים ישנים שלא התיר התפירות שבהם קודם הכיבוס ונתן בהם קמה של פסח יש להתיר הקמה לפסח^{קכ}:

כה וכל זה מועיקר הרין אבל מצוה מן המובחר למי שאפשר לו שיקנה לו שקים חדשים לפסח כי רחוק הדבר שלא יהיה משהו בצק דבוק באחד מנקבי השק אחר הכיבוס^{קכ}:

כו צריך למהר לטמון החטים יום או יומים קודם הלישה^{קכ} דהיינו שאם אפשר לו יראה שיהא שהות כ' ימים בין הטחינה להלישה ואם אי אפשר לו שיהיה ביניהם שהות כ' ימים ישתדל שיהיה שהות ביניהם יום אחד^{קכ} מעת לעת^{קכ} ולפתות תהא מנסקת ביניהם לינת לילה^{קכ} שהלילה מקרר את הקמה שהיה רותח בשעת הטחינה^{קכ} אבל בו ביום שנמחן עדיין הוא רותח ואם ילוש אותו בו ביום הרי הוא מחמם את המים ועל ידי כן העיסה נוחה להחמין ואפילו נמחן בערב פסח אסור ללוש אותו בו ביום^{קכ} ומכל מקום אם עבר ולש אותו בו ביום שנמחן אין לאסור העיסה לפסח^{קכ} וישמרנה היטב מחמין^{קכ} דהיינו שיעסק בה ברויות יותר משאר עיסות^{קכ}:

כז כשמטליכין השקים שיש בהן קמה מן הרחיים^{קכ} או משאר מקום^{קכ} אסור להנחם על גבי סוס או חמור שאין עליו אוכף או עור עב תחת השקים לפי שהקמה מתחמם בגוף הבהמה כשמונח על גבה ממש^{קכ} ועל ידי כן הוא ממהר להחמין בשעת הלישה^{קכ} ועוד שרגילות הבהמות הוא להזיע תחת כובד המשא ויש להסתפק שמא זיעת הבהמה היא מחמצת כמו מים^{קכ} ומכל מקום אם עבר ונתן השקים על גבי גוף הבהמה ממש אין לאסור הקמה לפסח לפי שהרעת נוטה שזיעת הבהמה היא דומה לזיעת אדם שאינה

קסא אגור ס'י טעם, בשם שכלי הללם סוס'י ר', בשם אחיו רבנו בנימין, ממשמנות הירושלמי פ"ג סוף ה"א (ההלכה דלקמן סכ"ח). ש"ע ס"פ.

קסב ח"א ס"ק יג.

קסג ח"י ס"ק כו.

קסד ח"א שם.

קסה כמו המים דלקמן ס'י טנה ס"ב, וראה ח"י שם.

קסו שפלי דלקמן ואגור שם. שו"ע שם.

קסז אליה וזמא ס"ק כו. ח"י ס"ק כו.

קסח ח"י שם.

קסט כדלעיל סמ"ז.

קע תרומת השקים ס'י קיה. שו"ע ס"ז.

קעא לבוש ס"ו.

קעב תרומת הדשון שם. מ"א ס"ק י.

קעג כדלעיל סמ"ז.

קעד תרומת הדשון ומ"א שם. מ"ו ס"ק ג.

קנב תרומת הדשון ס'י קטו. לבוש ס"ו (שמענוס זה צריך להתיר התפירות, כדלקמן סכ"ח). וראה מ"א שם.

קנג ונהר"ל הל' מאכלות אסורות בפסח (ע' קלח) בשם מהר"ש (הלכות ובגדתי נהר"ש ס' קצו).

קנ"א ס'י טנה סמ"א. פריח כאן ס"ו.

קנד ח"א שם. ח"י שם.

קנה תרומת הדשון ס'י קטו. שו"ע ס"ו. רמ"א ס'י טנה ס"ח. וראה גם לעיל ס'י טנה סמ"ג.

קנו משמעות התרומת הדשון שם. ח"י ס'י טנה ס"ק נג.

קנז תרומת הדשון שם. שו"ע שם.

קנח אליה וזמא ס'י טנה ס"ק א, בשם זקנו. ח"י ס'י טנה ס"ק נג, וכאן ס"ק כ. וראה גם לעיל ס'י טנה סמ"ב (בנפת).

קנט ח"י ס'י טנה ס"ק נג.

קס ב"ח סוף הספן. פריח ס"ו. ט"ו ס"ק ה.

מחמת קטנה כמו שיתבאר בס' תס"ו קט"ו ומכל מקום צריך שיהיה שהות יום או יומים בין הולכה זו להלישה לקרר את הקמה שנתחמם מגוף הבהמה ^{ט"ז}:

בה יש לזהר לכתחלה במקום שאפשר שלא להניח הרבה שקים עם קמה זה ע"ג זה שלא יתחמם הקמה שבשקים התחתונים מחמת כובד משא שקים העליונים שעליהם ^{ט"ח} ואם עבר והניחם ימתין יום או יומים קודם הלישה ^{ט"ט} כמו שנתבאר וכן טוב לזהר לכתחלה שלא לישוב על שק שיש בו קמה של פסח שלא יתחמם הקמה מחמת כובד ישיבתו ^{ק"א}:

כמ נהגו כל ישראל לנקר הרחיים קודם שיטחנו בהם קמה של פסח לפי שלפעמים מתנו בהם תבואה לתותה לסולת ^{ק"ב} וכל שכן במדינות אלו שכל השנה מוחנין בהם שעורים המוצים (שקורין מאל"ץ) בעודם לחים קצת ונדבקים מאוד ברחיים ^{ק"ג}:

ל ונהגין שקמה הראשון שנמתן ברחיים לאחר שנקרו אותם אין אוכלין אותו בפסח ^{ק"ד} (שהוששין שמא לא נקרו אותם היטב ונשאר דבוק בהם מעט קמה חמין ונתערב ממנו לתוך קמה זה הראשון ^{ק"ה} לפיכך) מצניעין אותו עד לאחר הפסח ^{ק"ו} או אוכלין אותו קודם הפסח ועכשיו שנהגו לכסות (סביב ^{ק"ז}) הרחיים בכגד פשתן אחר הניקור יש להזהר גם הקמה הראשון לפסח ^{ק"ח}:

לא וכל זה כשמוחן בתוך ל' יום שלפני הפסח אבל כשמוחן קודם ל' יום יש להזהר למחון בלי ניקור הרחיים שהרי מעקר הרין לא היה צריך לנקרם אף בתוך ל' יום שאף אם יתערב מעט חמין לתוך הקמה של פסח הרי הוא מתבטל בתוכו בס' קודם הפסח ואינו חוזר וניער בפסח לדברי הכל אם אופה ממנו המצות קודם הפסח כמו שנתבאר למעלה ^{ק"ט} אלא שנהגו להמיר ולנקרם ^{ק"י} וקודם ל' יום לא חל עליו חובת מנהג זה כמו שלא חל עדיין כל תקנות חכמים שתקנו בגלל הפסח כמו שנתבאר בס' תל"ן ^{ק"י} ואף בתוך ל' יום אם הוא שעת הדחק שאי אפשר בקל לנקר הרחיים וגם אי אפשר להמתין עד שיהיה אפשר לנקרם כי הוא סמוך לפסח מעמידין על עיקר הדין ^{ק"יא} ומותר למחון בלי ניקור הרחיים אם מוחן קודם הפסח ומכל מקום טוב לזהר לאפות כל המצות קודם הפסח ^{ק"יב} מטעם שנתבאר למעלה:

לב צריך לזהר שלא ימתנו (קודם) [קמת] לפסח בבית הרחיים בשעה שמוחנין בו תבואה לתותה אף על פי שמוחנין אותה ברחיים אחרת רחוק מהרחיים שרוצים למחון בהם קמה לפסח מכל מקום האבק שלה פורח ומתערב בקמה של פסח כיון ששניהם בבית אחד ^{ק"יג} במה דברים אמורים כשידוע לנו שאותה תבואה היא לתותה אבל אם אין

קפח מדר"ל ושלע שם.	קפת ת"א שם.
קפו אליה רבה ס"ק יח.	קעו סעף א.
קפז אליה זוטא ס"ק ז. ח"י ס"ק כח.	קעז כולקמן ס"ח ושל"ג.
קפח סעף ז (לדעה ר"א) שם אפילו בלי אפיה, ולדעה ר"ב שם רוקא כשאפה קודם הפסח).	קעח ירושלמי פ"ג ס"ק ה"א. מרדכי רמז תרא. רמ"א ס"ז.
קפט ראה לעיל ס"י תנב ק"יא ס"ק ג (שהטעם הוא מוחש עירוב בידים).	קעט ח"י ס"ק כג.
קצו סעף א.	קפ פריח ס"ז.
קצא שול"ת נחלת שבעה ס"י יכ"ג. ח"י ס"ק כד.	קפא אנוך ס"י תשנ"ג בשם מדר"ל (שול"ת ס"י נח את ז). שו"ע ס"ח. ונתבאר לעיל ס"י תנב ק"יא ס"ק ג.
קצב ח"י שם.	קפב יבנום ס"ח. וראה גם מ"י ס"ק ג. ח"י ס"ק יז.
קצג מעגלי צדק (סוף דינים הגהתים קודם הפסח). ת"א ס"ק יא.	קפג שול"ת מדר"ל ס"י נח את ז. שו"ע ס"ח.
	קמד לבוש ס"ח.

הלכות פסח תנג'תנד

רסט

הדבר ידוע בכיורור נהגו להקל אם מוחזן קודם הפסח שהרי אף אם אותה תבואה היא לתורה ונתערב האבק שלה בקמח של פסח אין איסור בדיעבד שהרי נתבטל בס' קודם הפסח¹³⁹ ואינו חוזר וניעור בפסח¹³⁹:

לג' אנשי מעשה המדקדקים במצות הגילוף ללך בעצמם אל מקום הרחיים לראות הם בעצמם מחינת קמחיהם¹³⁹ שכן הוא בכל המצות מצוה בו יותר מבשלוהו¹³⁹ וכך היו נוהגין גדולי חכמי הגמרא¹³⁹:

תנד באיזו מצה אינו יוצא ידי חובתו וכו' מ"ז סעיפים:

א אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח לא בפת של סוכין^א (פירוש קליפה הנושרת מן החטה בשעת כתישהה^ב) ולא בפת של מורסן^ג (פי' קליפה רקה הנשארת בנפה^ד אחר יציאת הקמח מתוכה) לפי^ה שאינן קרויים לחם לענין חלה (כמו שנתבאר ביו"ד סימן שכ"ו^ו [ד']) והתורה אמרה^ז שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם וגו' ולהלן הוא אומר^ח והיה באכלכם מלחם הארץ וגו' ומפי השמועה למדו לחם לחם לגזירה שוה^ט שאין אדם יוצא ידי חובתו בפסח אלא בפת הקרוי לחם לענין חלה:

ב אבל מותר ללוש את הקמח עם הסוכין והמורסן שבו ויוצא בו ידי חובתו שהרי עיסה זו חייבת בחלה אם יש בה כשיעור חיוב חלה דהיינו עשרון^י אבל אם הפריש את הסוכין או את המורסן מן הקמח וחזר ועירבו בתוכו ולש ממנו עיסה כיון שעיסה זו אינה חייבת בחלה אלא אם כן יש בה כשיעור חלה לכך מן הסוכין או המורסן^{יא} אינו יוצא ידי חובת מצה אלא אם כן אכל כזית לכך מן הסוכין או מן המורסן דהיינו שאין הסוכין או המורסן מצטרפין לכזית מצה כמו שאינן מצטרפין לעשרון לענין חלה^{יב}:

ג מתוך שהוצרכו חכמים לומר שאין יוצאין בפת סוכין לפי שאינה קרויה לחם מכאן אתה למד שהסוכין יכולין לבוא לידי חימוץ במה דברים אמורים בסוכין שהוא קליפה מהחטה עצמה אבל קליפה מקש שקרוין שפרייא^{יג} אינו בא לידי חימוץ^{יד}:

ד יוצא אדם ידי חובתו במצה העשויה מסולת נקיה היא אפילו היא יפה במצותו של שלמה^{טו} אף על פי שהכתוב קראו לחם עוני הרי כבר רבתה התורה מצת מצת הרבה פעמים

ז דברים מז, ג.
ח במדבר מז, יט.
ט ראה גמרא לה, א. לבוש ס"א. וראה גם לקמן ס"ב.
י ר"י פ"ב (ג, ב), לפירוש הראשון פ"ב סי' יד. ורבי' פ"ו ה"ח. מור וש"ע ס"א.
יא משנה חלה פ"ב מ"ג. מור וש"ע י"ד סי' שכר ס"ג.
יב משנה שם, מור וש"ע שם.
יג ח"א ס"ק ב שבמפתק. ח"י ס"ק ב (שאין מצטרפין). פ"ח ס"א.
יד ראה מ"א ס"ק א. ח"י ס"ק א. מ"ב וציונים יג"ל תורה (גג.) ה ע"ג פג.
טו כדלעיל סי' תנג ס"א.
טז מ"א ח"י שם.
יז בדייתא דף לו ע"ב (של שלמה). רש"י שם ד"ה של שלמה (סלת נקיה). שם לה, א (נקיה). מור וש"ע ס"א. ת"א ח"י.

קצד ח"י ס"ק ב.
קצה באופן הלעיל ס"א.
קצו ורקח סי' רסט. מרדכי רמז תרא. רמ"א סי"ח.
קצז מ"א ס"ק יב. וכדלעיל סי' רג ס"ד וש"ג. וראה גם לקמן סי' תס ס"ג מ"ב וציונים.
קצח ירושלמי פ"ג סוף ה"א. מרדכי שם.
סימן תנד
א רמב"ם פ"ו ה"ה. שו"ע ס"א.
ב רש"י שבת ע"ג ב ד"ה וסוכין. מ"א ס"ק א. וראה העי"ב תשנ"ג ע' 80. תשנ"ג ע' 89. תשנ"ג ע' 58.
תשנ"ג ע' 84.
ג רמב"ם וש"ע שם.
ד רש"י שם ד"ה ומורסן. מ"א שם.
ה ר"א"ש פ"ב סי' ד. ר"ש ע"ג (ב, ב) ד"ה ת"ר. מ"ז ס"ק א.
ו סימן זה בשו"ע לא הגיע לידנו, וראה שו"ע שם ס"ג.